

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ดอกไม้เริ่มมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ เมื่อประมาณ 30 ปีนี้เอง ประเทศไทยเริ่มมีการปลูกและส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ การตัดดอกส่งเป็นสินค้าออกนำเงินตราเข้าประเทศมากกว่าปีละ 786.39 ล้านบาท ประเทศที่ไม่ตัดดอกของไทยส่งไปจำนวนมากได้แก่ ญี่ปุ่น ฮองกง อเมริกา จีน อิตาลี อินเดีย ไต้หวัน เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ฯลฯ ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกไม้ตัดดอกรวมกันประมาณ 40,000 ไร่ ไม้ดอกที่นิยมปลูก กันมากที่สุดได้แก่ กล้วยไม้ มะลิ และกุหลาบ ซึ่งมีพื้นที่ปลูก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 95.63, และรวมอื่น ๆ อีกร้อยละ 4.37 (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551 : ออนไลน์)

“ดอกปทุมมา” หรือ “ดอกบัวสวรรค์” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า “*Curcuma spp.*” อยู่ในวงศ์ “Zingiberaceae” ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับขิงและข่า แต่ดอกปทุมมาอยู่ในสกุลย่อยที่มีชื่อว่า พาราเคอร์คิวมา (*Paracurcuma*) มีถิ่นกำเนิด อยู่ในแถบอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว และเขมร มีลักษณะเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่มีลำต้นสะสมอาหาร ใบเป็นใบเดี่ยวขนาดใหญ่ ยาวรี ดอกเป็นช่อ เกิดจากปลายลำต้นเทียม โดยมีใบประดับ ล้อมรอบช่อดอกย่อย ส่วนที่มีสีส้มที่สวยงามคือ ใบประดับหรือกลีบประดับ ส่วนดอกจริง ๆ ซ่อนอยู่ข้างในช่อของกลีบประดับอีกที มีการเจริญเติบโตทางลำต้นและให้ดอกในช่วงฤดูฝน จากนั้นจะทิ้งใบจนหมดแล้วพักตัวอยู่ในดินตลอดช่วงฤดูหนาวราวเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์และให้หัวพันธุ์ดอกปทุมมาที่มีรากย่อย และรากสะสมอาหารซึ่งส่วนของปลายรากจะบวมพอง มีลักษณะเป็นตุ่มคล้ายกระชาย ซึ่งดอกปทุมมาเป็นไม้ดอกเมืองร้อนที่มีศักยภาพการส่งออก โดยประเทศไทยส่งออกดอกปทุมมาในรูปของหัวพันธุ์ไปยังต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งตลาดหลักกลุ่มนี้มีความต้องการสูงถึงปีละกว่า 3 ล้านหัว และมีแนวโน้มความต้องการมากขึ้นทุกปี ผู้นำเข้าในประเทศเนเธอร์แลนด์ส่วนใหญ่มักจะนำหัวพันธุ์ดอกปทุมมาไปผลิตเป็นไม้ตัดดอกและไม้กระถาง เมื่อนำหัวพันธุ์ดอกปทุมมาไปปลูกและหลังจากออกดอกแล้วจะยวบตัวเช่นเดียวกับขิง และ กระชาย ดอกปทุมมาตระกูลนี้ปลูกได้ดีในเขตร้อน ถ้าได้รับแสงแดดเต็มที่ จะทำให้หัวพันธุ์แข็งแรง มีคุณภาพดี ผู้นำเข้าในประเทศเนเธอร์แลนด์จึงจำเป็นต้องซื้อหาหัวพันธุ์ดอกปทุมมาใหม่เพื่อใช้ปลูกทุกปี ส่วนการส่งออกในรูปของดอกสดยังมีน้อยมาก เนื่องจากยังขาดเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวที่จะทำให้ดอกสดอยู่คงนาน รวมทั้งรูปแบบการบรรจุหีบห่อที่

เหมาะสม ซึ่งดอกปทุมมาถือเป็นพืชใหม่ที่มีอนาคตสดใสสามารถเป็นทางเลือกของเกษตรกรได้ เนื่องจากดอกปทุมมากำลังเป็นที่นิยมของตลาดต่างประเทศ ด้วยความสวย รูปทรงของลำต้น และความคงทนของดอกตลอดจนความหลากหลายของสายพันธุ์ เป็นเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างประเทศถึงขนาดนามปทุมมาว่า “ทิวลิป ออฟ สยาม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548 : ออนไลน์) ในสายตาชาวต่างชาติดอกปทุมมาเป็นดอกไม้แถบโซนร้อนที่แปลกและหายาก จึงทำให้ดอกปทุมมาเป็นที่นิยมในชาวต่างชาติ อีกทั้งชาวยุโรปมีวัฒนธรรมการเยี่ยมชมในกรณีต่างๆนิยมมอบดอกไม้ให้กัน โดยเฉพาะดอกปทุมมาซึ่งเป็นไม้ตัดดอกที่ทนทานและมีลักษณะเป็นไม้ก้านยาว ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของผู้ใช้ไม้ดอกโดยเฉพาะประเทศที่มีรายได้จากการจำหน่ายไม้ตัดดอกมากที่สุดในโลกคือเนเธอร์แลนด์ จึงทำให้ดอกปทุมมาถูกขยายพันธุ์และส่งออกหัวพันธุ์ไปขายยังประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งเป็นตลาดดอกไม้ของโลกและตลาดดอกไม้หลักของยุโรปเพื่อใช้ในการผลิตไม้ตัดดอก ซึ่งนางทิพวัลย์ สุกุมลันนท์ นักวิจัยอาวุโส กรมวิชาการเกษตร เปิดเผยว่า นอกจากการส่งหัวพันธุ์ปทุมมาออกไปต่างประเทศแล้ว การส่งออกดอกปทุมมาก็มีความเป็นไปได้ในตลาดต่างประเทศเช่นกัน ขอเพียงมีการจัดการผลิตให้เป็นระบบเท่านั้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2550 : ออนไลน์) อีกทั้งกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการเชิญบริษัทผู้นำเข้าปทุมมารายใหญ่และรายแรกของประเทศเนเธอร์แลนด์ คือ มร. เลียว แวนเดอร์ คนาฟ ประธานบริษัท เคพีฮอลแลนด์ มาร่วมแสดงมุมมองในหัวข้อ “ปทุมมาในสายตาผู้นำเข้า” ได้กล่าวว่า “นอกจากการนำเข้าหัวพันธุ์แล้ว มร.เลียวยังได้พยายามนำเข้าดอกปทุมมาจากเมืองไทยด้วย ถ้าประสบความสำเร็จในอนาคตก็อาจจะมีการนำเข้าดอกปทุมมาจากเมืองไทยโดยตรง ซึ่งตลาดส่วนนี้ในประเทศเนเธอร์แลนด์ยังเปิดกว้างอยู่” (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543 : 28)

การผลิตหัวพันธุ์ปทุมมาและไม้ตัดดอกปทุมมาในประเทศไทยนั้นมีการปลูกมากในภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 316 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2542 : 179) กลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมาเพื่อการส่งออก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีการขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มผู้ปลูกปทุมมาเพื่อการส่งออก มีที่ตั้งอยู่ที่ ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูกปทุมมาจำนวน 50 ไร่ ดำเนินกิจการปลูกหัวพันธุ์ปทุมมาพันธุ์เชียงใหม่พังก์ซึ่งเป็นที่ต้องการมากที่สุดเพื่อการส่งออกไปยังประเทศในแถบยุโรป ซึ่งมีตลาดหลักอยู่ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ และเบลเยียม โดยได้มีการเริ่มต้นปลูกเพื่ออุตสาหกรรมส่งออกในปี 2543 ไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ ปกติช่วงเวลาการผลิตหัวพันธุ์ดอกปทุมมาของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมาเพื่อการส่งออก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จะเริ่มเตรียมพื้นที่ปลูกดอกปทุมมาเดือนมีนาคมถึงเมษายน เริ่มปลูกเดือนพฤษภาคม หลังจากปลูกได้ 2 - 3 เดือน ปทุมมาจะแทงช่อดอกเมื่อมีใบขึ้น 2-3 ใบ ช่วงฤดูออกดอกเดือน

สิงหาคมถึงตุลาคม หลังจากนั้นเดือนพฤศจิกายน ต้นจะเริ่มเหี่ยว หัวพันธุ์ดอกปทุมมาจะพักตัวเดือน ธันวาคม ทางกลุ่มจะเริ่มขุดหัวพันธุ์ดอกปทุมมาในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม เริ่มส่งออกส่งหัวพันธุ์ดอกปทุมมาตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม ซึ่งผู้นำเข้าประเทศเนเธอร์แลนด์จะนำหัวพันธุ์ปทุมมาปลูกเพื่อผลิตเป็นไม้ตัดดอกและไม้กระถาง โดยต้องการให้ไม้ตัดดอกปทุมมาออกก่อนเดือนพฤษภาคมซึ่งเป็นช่วงที่ตรงกับวันแม่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยทางกลุ่มได้ดำเนินการด้านปลูกเพื่อจำหน่ายหัวพันธุ์ปทุมมาให้แก่บริษัทผู้ส่งออกซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้กลุ่มผู้ปลูกได้มีการตัดดอกปทุมมาเพื่อจำหน่ายในตลาดภายในประเทศกล่าวคือตลาดในจังหวัดเชียงใหม่และยังเคยส่งไม้ตัดดอกปทุมมาไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์แล้ว 1 ครั้งแต่ขาดการจัดการที่ดีและมีต้นทุนในการขนส่งทางอากาศสูงจึงทำให้ต้องหยุดไป แต่เนื่องจากความต้องการทางการตลาดของประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งเป็นตลาดดอกไม้ของโลกและอีกทั้งยังเป็นตลาดดอกไม้หลักของยุโรป จึงได้รับการเพิ่มการผลิตเพราะหัวพันธุ์มีคุณภาพสูงเนื่องจากการมีความชำนาญในการผลิตหัวพันธุ์ และมีการออกดอกปทุมมาที่สมบูรณ์ แข็งแรง โดยทางกลุ่มผู้ปลูกมีแนวทางที่จะพัฒนาให้ไม้ตัดดอกปทุมมาสามารถส่งออกได้เพราะไม้ตัดดอกปทุมมาเป็นผลผลิตพลอยได้จากการเพาะหัวพันธุ์ปทุมมา และหากพัฒนาให้ไม้ตัดดอกปทุมมาส่งออกได้ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ไม้ตัดดอกปทุมมาได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาช่องทางการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมาไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะนอกจากเกษตรกรจะสามารถผลิตหัวพันธุ์ปทุมมาขายได้แล้วยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้ไม้ตัดดอกปทุมมาได้จากการจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ อีกทั้งดอกปทุมมากำลังเป็นที่ต้องการของตลาดไม้ตัดดอกต่างประเทศ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเปิดตลาดไม้ตัดดอกปทุมมาอีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถเป็นทางเลือกของเกษตรกรและหากทำได้จะช่วยเกษตรกรและผู้ผลิตได้เป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาช่องทางการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมาไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการไม้ตัดดอกปทุมมาเพื่อส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบช่องทางการส่งออกทางตรงและทางอ้อมของไม้ตัดดอกปทุมมาเพื่อส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบวิธีการจัดการไม้ตัดดอกปทุมมาเพื่อส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมาเพื่อส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

ดอกปทุมมา หมายถึง ดอกไม้เมืองร้อนซึ่งจัดอยู่ในสกุลขมิ้น (*Curcuma spp.*) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า “*Curcuma spp.*” อยู่ในวงศ์ “Zingiberaceae” ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับขิงและข่า แต่ดอกปทุมมาอยู่ในสกุลย่อยที่มีชื่อว่า พาราเคอร์คิวมา (*Paracurcuma*) มีถิ่นกำเนิด อยู่ในแถบอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว และเขมร มีลักษณะเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่มีลำต้นสะสมอาหาร ใบเป็นใบเดี่ยวขนาดใหญ่ ขาววิ ดอกเป็นช่อ เกิดจากปลายลำต้นเทียม โดยมีใบประดับ ล้อมรอบช่อดอกย่อย ส่วนที่มีสีส้มที่สวยงามคือ ใบประดับหรือกลีบประดับ ส่วนดอกจริง ๆ ซ่อนอยู่ข้างในช่อของกลีบประดับอีกที มีการเจริญเติบโตทางลำต้นและให้ดอกในช่วงฤดูฝน สามารถเรียกได้อีกชื่อว่า “ดอกบัวสวรรค์ หรือ ดอกกระเจียว”

ช่องทางการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมา หมายถึง เส้นทาง การเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ในไม้ตัดดอกปทุมมาจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคขั้นสุดท้าย (Ultimate consumer) หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial user) ในประเทศเนเธอร์แลนด์

ช่องทางการส่งออกทางตรง หมายถึง การที่ผู้ผลิตได้ทำการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมาไปยังผู้บริโภค ผู้ซื้อหรือผู้ใช้โดยตรง โดยไม่ผ่านคนกลางทางการตลาด

ช่องทางการส่งออกทางอ้อม หมายถึง การที่ผู้ผลิตไม่ได้ทำการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมาไปยังผู้บริโภค ผู้ซื้อหรือผู้ใช้โดยตรง แต่จะจัดจำหน่ายผ่านคนกลางทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม

กลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง กลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา จำนวน 7 รายเพื่อส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการจัดการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมา หมายถึง ขั้นตอนการส่งออกไม้ตัดดอกปทุมมา
ของกลุ่มผู้ปลูกดอกปทุมมา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ให้ไปถึงลูกค้าในประเทศเนเธอร์แลนด์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved